

Силабус курсу Етнічні системи землекористування

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 10 Природничі науки
Спеціальність: 101 Екологія
Освітньо-наукова програма «Екологія»
Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – 2 рік, III семестр

Компонент освітньої програми: вибірковий

Дні занять: згідно з розкладом занять
Консультації: згідно з графіком індивідуальної роботи

Мова викладання: українська

Керівник курсу

канд. геогр.наук, доц. **Барна Ірина Миколаївна**

Контактна інформація iryabarna@tnpu.edu.ua; 0352-43-61-54

Опис дисципліни

Формування етнічного поліморфізму на нашій планеті відбувалось у різних сферах життєзабезпечення етносу. Однією з них було і залишається землекористування, яке є процесом використання етнічною спільнотою земельних ресурсів. Освоєння останніх забезпечувало ведення сільського господарства з використанням різних підходів на основі різного поєднання засобів праці, проте завжди обумовлювалось особливостями ґрунту на оброблюваних територіях, тому й набувало ознак етнічних систем землекористування.

З огляду на це, навчальна дисципліна «Етнічні системи землекористування» займає важливе місце у структурі навчальних дисциплін студентів спеціальності «Екологія» та спрямована на теоретичну і практичну підготовку студентів як конкурентоспроможних фахівців у сфері забезпечення стійкого розвитку держави на основі збереження етнічних систем землекористування як умову реалізації продовольчої безпеки держави.

Зміст дисципліни «Етнічні системи землекористування» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців у сфері екології, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Темати	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Системи землекористування в антропогенезі етносів	
1	ТЕМА 1. <i>Поняття землекористування</i>	<i>Знати:</i> ✓ основні категорії та дефініції землекористування;
2	ТЕМА 2. <i>Давні та сучасні системи землеробства</i>	✓ особливості землекористування в різних природно-кліматичних умовах існування етносів;
3	ТЕМА 3. <i>Примітивні системи землеробства</i>	✓ основні ознаки систем землеробства;
4	ТЕМА 4. <i>Екстенсивні системи землеробства</i>	✓ значення способів використання земель у системі землеробства;
5	ТЕМА 5. <i>Перехідні системи землеробства</i>	✓ сутність категорій «примітивні системи землеробства», «екстенсивні системи землеробства», «перехідні системи землеробства», «інтенсивні системи землеробства»;
6	ТЕМА 6. <i>Інтенсивні системи землеробства</i>	✓ характерні особливості, причини виникнення та території поширення різних систем

		землеробства. <i>Вміти:</i> ✓ ідентифікувати тип системи землеробства; ✓ аналізувати особливості землекористування в різних природно-кліматичних умовах існування етносів; ✓ здійснювати аналіз значення способів використання земель у системі землеробства.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Землекористування в системах життєзабезпечення етнічних спільнот		
7	ТЕМА 8. <i>Екологічні наслідки землекористування етнічними спільнотами в межах помірною клімату</i>	<i>Знати:</i> ✓ традиційні системи землеробства етнічних спільнот помірних широт, спекотних поясів, острівних територій, передгір'їв; ✓ вплив природно-кліматичних умов на формування етнічних систем землекористування; ✓ типи обробітку ґрунту в різних етнічних системах землекористування; ✓ структуру оброблюваних земель етнічними спільнотами різних кліматичних поясів та територій; ✓ традиційні для етнічних систем землекористування вирощувані культури; ✓ екологічні наслідки землекористування в різних системах землеробства. <i>Вміти:</i> ✓ встановлювати види деградацій, що руйнують ґрунтовий покрив в різних системах землеробства; ✓ пропонувати заходи для врахування впливу природно-кліматичних умов на формування етнічних систем землекористування; ✓ здійснювати аналіз типу обробітку ґрунту, структури оброблюваних земель в різних системах землеробства; ✓ пропонувати альтернативні шляхи ведення землеробства з метою нівелювання негативних екологічних наслідків землекористування.
8	ТЕМА 9. <i>Екологічні наслідки землекористування етнічними спільнотами спекотних поясів</i>	
9	ТЕМА 10. <i>Екологічні наслідки землекористування етнічними спільнотами острівних територій</i>	
10	ТЕМА 11. <i>Екологічні наслідки землекористування етнічними спільнотами передгірних територій</i>	

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 02	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
ФК 14	Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування
ФК 15	Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук
ФК 20	Здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища
ФК 21	Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження біорізноманіття

Формування програмних результатів навчання

Індекс в матриці ОП	Програмні результати навчання
ПРН 02	Розуміти основні екологічні закони, правила і принципи охорони довкілля та природокористування
ПРН 03	Розуміти основні концепції, теорії та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування
ПРН 05	Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля
ПРН 07	Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду

Літературні джерела

Основні

1. Агроекологія: навч. посібник / О.Ф. Смаглій, А.Т. Кардашов, П.В. Литвак та ін. Київ: Вища освіта, 2006. 671 с.
2. Агроекологія: Посібник / А.М.Фесенко, О.В.Солошенко, Н.Ю.Гаврилович, Л.С. Осипова, В.В. Безпалько, С.І. Кочетова; за ред. О.В.Солошенка, А.М. Фесенко. Харків:, 2013. 291 с.
3. Агросфера України у XXI столітті О. Созінов [Електронний ресурс] // Вісник НАН України. 2001. № 10. Режим доступу: <http://www.visnyk-nanu.kiev.ua/2001-10/3.htm>
4. Барна І.М. Екологічна складова української ментальності у традиційному природокористуванні // Подільські читання: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (23-24травня). Тернопіль: СМП «Тайп», 2013. С. 266-268.
5. Ґрунтозахисна біологічна система землеробства в Україні / За заг. ред. проф. М.К. Шикуні. Оранта, 2000. 390 с.
6. Екологічні проблеми землеробства / І.Д. Примак, Ю.П. Манько, Н.М. Рідей та ін. / За ред. І.Д. Примака. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 456 с.
7. Екологічні проблеми землеробства. Підручник / За ред. В.П.Гудзь. Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2010. 708 с.
8. Крисаченко В., Мостяєв О. Україна: природа і люди. Київ: НІСД, 2002. 623с.
9. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика. Київ: Заповіт, 1996. 352 с.
10. Культура і побут населення України. Навчальний посібник. За ред. В. І. Наулко. К., 1993.
11. Панасенко Т. Етнос та ландшафт: аспекти взаємодії // Ландшафти і сучасність: Збірник наукових праць. Київ- Вінниця: «Гіпаніс», 2000. С.173-176.
12. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібн. Львів: Світ, 2004. 624 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час тестів, складання екзамену заборонені (у т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-6) усне опитування, тести, завдання	42

Модуль 2 (теми 7-10) усне опитування, тести, завдання	30
Проект (теми 1-10)	8
Екзамен теми (1-10) – тести, завдання	20

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) навчальний контент (розширений план лекцій);
- 2) тематика та зміст практичних робіт;
- 3) зміст індивідуально-дослідницького завдання (проекту);
- 4) завдання для підсумкового контролю (екзаменаційний тест);
- 5) електронне навчання в системі MOODLE.